

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania B. Ł.
od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego MSWiA w Warszawie
o wysokość policyjnej renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 grudnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 23 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 181/22,

oddala skargę kasacyjną.

Piotr Prusinowski Halina Kiriło Krzysztof Staryk

ł.n

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 23 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 181/22, Sąd Apelacyjny w Lublinie – w sprawie z odwołania B. Ł. przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno–Rentowego MSWiA w Warszawie (dalej jako: „organ rentowy” albo „Dyrektor ZER”) – oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 14 grudnia 2021 r., sygn. akt VIII U 831/19, w którym Sąd Okręgowy w pkt I. zmienił decyzję Dyrektora ZER z dnia 10 sierpnia 2017 r. i ustalił B. Ł. wysokość policyjnej renty rodzinnej na dzień 1 października 2017 r. w kwocie 2.778,95 zł brutto; w pkt II. oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd drugiej instancji podzielił i przyjął za własne ustalenia podstawy faktycznej wyroku Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którymi Dyrektor ZER decyzją z 10 sierpnia 2017 r. – wydaną na podstawie art. 24a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020 r., poz. 723 ze zm.; dalej jako: „ustawa zaopatrzeniowa”) oraz na podstawie otrzymanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji nr [...] z dnia 11 kwietnia 2017 r. ponownie ustalił wysokość renty rodzinnej B. Ł. po zmarłym mężu F. Ł.. Organ rentowy wskazał, że wyliczona kwota renty stanowiąca 80% emerytury zmarłego to kwota 3.340,81 zł. Ustalona w ten sposób wysokość emerytury zmarłego jest wyższa od kwoty przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS wynoszącej 2.069,02 zł, wobec czego została ograniczona do tej kwoty, a tym samym wysokość renty rodzinnej wynosi kwotę 1.747,19 zł.

F. Ł. urodził się dnia [...] 1921 r. Okres służby w Armii Ludowej, Gwardii Ludowej od dnia 1 stycznia 1940 r. do dnia 29 lipca 1944 r. przy ustalaniu wysokości świadczenia F. Ł. przyjęty został w wymiarze podwójnym. W tym czasie ubezpieczony brał czynny udział w walce z hitlerowskim okupantem. 1 sierpnia 1944 r. F. Ł. został przyjęty do Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, gdzie służbę pełnił do 14 grudnia 1954 r. Pracował jako: - pracownik kartoteki od 22 listopada 1944 r. do 28 lutego 1945 r.; - referent rozkazów Wydziału Personalnego

WUBP w L. od 1 marca 1945 r. do 30 listopada 1947 r.; - starszy referent Referatu Zaopatrzenia Sekcji Żywnościowej od 1 grudnia 1947 r. do 28 lutego 1948 r.; - kierownik Sekcji Uzbrojenia Wydziału Gospodarczego WUBP w L. od 1 marca 1948 r. do 31 grudnia 1948 r.; - starszy referent Służby Uzbrojenia od 1 stycznia 1949 r. do 31 stycznia 1950 r.; - Naczelnik Służby Uzbrojenia Kwatermistrzostwa WUBP w L. od 1 lutego 1950 r. do 14 grudnia 1954 r.; - Naczelnik Służby Uzbrojenia Kwatermistrzostwa KW MO w L. od 15 grudnia 1954 r. Służbę w MO pełnił do 15 kwietnia 1971 r., łącznie w wymiarze 16 lat 4 miesiące i 1 dzień. W czasie pełnienia służby F. Ł. był wielokrotnie nagradzany, odznaczany odznaczeniami: W Służbie Narodu, brązowym medalem Za Zasługi Dla Obronności Kraju, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W opiniach sporządzanych za okres objęty sporem podkreślano jego zaangażowanie w służbie (opinie z dnia 19 grudnia 194 r., 27 stycznia 1948 r., 2 lutego 1949 r., 7 grudnia 1949 r., 5 lutego 1952 r., 2 lutego 1953 r.). Z dniem 1 maja 1971 r. decyzją z dnia 31 maja 1971 r. ustalono F. Ł. rentę inwalidzką od dnia 1 maja 1971 r.

Decyzją z 31 maja 1973 r. ustalone zostało prawo do emerytury policyjnej od dnia 1 stycznia 1973 r. Decyzją z dnia 1 lipca 1997 r. przeliczono F. Ł. wysokość emerytury policyjnej przyjmując wwpw 75% doliczając z tytułu inwalidztwa 15%, łącznie nie więcej niż 80%. Podstawą powyższej decyzji było orzeczenie Wojskowej Komisji Lekarskiej ustalającej u F. Ł. istnienie inwalidztwa powstałego w związku z urazami, jakich doznał w okresie służby na rzecz totalitarnego państwa.

W dniu [...] 2006 r. F. Ł. zmarł. Decyzją z 12 grudnia 2006 r. przyznano wnioskodawcy prawo do renty rodzinnej, ustalając wysokość świadczenia w wysokości 80% emerytury zmarłego na kwotę 2.929,80 zł. Natomiast w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji o przebiegu służby nr [...] z dnia 3 lipca 2009 r., organ rentowy ustalił wysokość świadczenia emerytalnego F. Ł. przy przyjęciu 80% podstawy wymiaru. Za służbę w organach bezpieczeństwa państwa uznano okres od 1 sierpnia 1944 r. do 31 grudnia 1954 r. Decyzją waloryzacyjną z dnia 27 lutego 2017 r. ustalono wnioskodawcy wysokość renty rodzinnej na kwotę 3.340,81 zł, liczoną wwpw 80% od podstawy wymiaru emerytury zmarłego 4.912,95 zł. W dniu 11 kwietnia 2017 r. Instytut Pamięci

Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu sporządził informację o przebiegu służby nr [...], zgodnie z którą zmarły w okresie od dnia 1 sierpnia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1954 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej. Informacja ta stała się podstawą wydania zaskarżonej decyzji.

Ustalając wysokość emerytury zmarłego organ przyjął 0% podstawy wymiaru za okres w niej wskazany w wymiarze 10 lat 4 miesięcy i 14 dni. Do wysokości świadczenia przyjął ponadto okresy przed służbą w wymiarze 9 lat 1 miesiące 28 dni, a okresy służby w MO w wymiarze 16 lat 4 miesięcy i 1 dzień. Ustaloną w ten sposób kwotę świadczenia pozwany obniżył do wysokości przeciętnej emerytury. Od wyliczonej kwoty należnej zmarłemu ustalił wnioskodawczynie wysokość renty rodzinnej.

Sąd drugiej instancji – dzieląc ocenę prawną wyroku Sądu pierwszej instancji – stwierdził, że pozbawienie funkcjonariuszy policji przywilejów nabytych w związku ze służbą na rzecz totalitarnego państwa odpowiada sprawiedliwości. Służba w organach totalitarnej państwowej przemocy politycznej, w warunkach demokratycznego państwa prawnego nie może być tytułem do dalszego utrzymywania lub korzystania z przywilejów uzyskanych z nielegalnej, niegodnej lub niegodziwej służby z natury rzeczy i z punktu widzenia podstawowych bo przyrodzonych naturze ludzkiej standardów prawnych i obywatelskich demokratycznego państwa prawnego t.j. przywilejów z tytułu służby w organach, które w istocie rzeczy były strukturami niebezpieczeństwa państwa totalitarnego przeznaczonymi do zwalczania ruchów niepodległościowo - wolnościowych i demokratycznych dążeń oraz aspiracji do odzyskania lub przywracania podstawowych praw i wolności obywatelskich. W niniejszym stanie faktycznym Sąd wskazał jednak, że zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy emerytura policyjna przysługuje funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby, który w dniu zwolnienia posiada 15 lat służby w policji wliczając w to okresy równorzędne wymienione w art. 13 ustawy. W świetle tej podstawowej regulacji dotyczącej zasad nabywania emerytury policyjnej Sąd I instancji trafnie podniósł, że zmarły F. Ł. (wyłączając okres służby na rzecz totalitarnego państwa) ma 16 lat 4 miesiące i 1 dzień służby w MO. Oznacza to, że podstawowego przywileju emerytalnego polegającego na możliwości przejścia na

emeryturę po 15 latach służby ze świadczeniem wynoszącym co najmniej 40% podstawy jego wymiaru nie nabył z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, lecz z tytułu służby polegającej na strzeżeniu bezpieczeństwa obywateli oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że z jednej strony przepis art. 12 ustawy gwarantuje funkcjonariuszowi pełniącemu służbę w policji emeryturę po 15 latach służby w wysokości określonej w art. 15 ust. 1, z drugiej zaś przepis art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej stanowi, że emerytura osoby pełniącej służbę na rzecz totalitarnego państwa nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłacanej przez ZUS. Z literalnego brzmienia tego przepisu wynika, że należy zastosować powyższy mechanizm obniżający świadczenie do każdego funkcjonariusza także takiego, który nie nabył podstawowego przywileju emerytalnego wskazanego w art. 12 z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa. Oznaczałoby to, że krótki, nie wpływający na spełnienie przesłanek do nabycia prawa do emerytury okres służby na rzecz totalitarnego państwa uzasadnia zastosowanie w/w mechanizmu. Wykładnia językowa tego przepisu stoi jednak w sprzeczności zarówno z celem ustawy, którym jest obniżenie świadczeń tym, którzy nabyli przywilej emerytalny z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, jak i z brzmieniem gwarancyjnych przepisów art. 12, art. 15 ust. 1 jak również art. 15c ust. 1, który odsyła do stosowania art. 15 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. Mechanizm określony w art. 15c ust. 3 w istocie niweczy uprawnienie funkcjonariusza do przyjęcia przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia okresów, co do których ustawa nakazuje przyjąć wskaźnik 1,3 lub 2,6.

Według Sądu drugiej instancji wskazane w art. 12 w zw. z art. 15 ust. 1 ustawy przywileje emerytalne funkcjonariusza policji są ściśle związane z pełnieniem służby z narażeniem na utratę życia lub zdrowia. Jakkolwiek żaden z systemów emerytalnych w Polsce nie jest oparty na zasadzie ekwiwalentności to jednak regulacje ustawowe dotyczące przesłanek nabycia prawa do świadczenia emerytalnego mają charakter gwarancyjny i majątkowy. Funkcjonariusz, który podejmuje się pełnienia odpowiedzialnej służby ma prawo liczyć, że po spełnieniu wymaganych przez ustawę przesłanek będzie miał po zwolnieniu ze służby prawo do godziwego świadczenia odpowiadającego warunkom pełnienia służby.

Przyznanie określonego przywileju jest bowiem zawsze w korelacji z nałożonym uprzednio określonym szczególnym obowiązkiem. Uprawnienie emerytalne jest zarazem istotnym uprawnieniem majątkowym i jak to wskazuje sam tytuł ustawy jest zaopatrzeniem funkcjonariusza po zwolnieniu ze służby, obliczonym według korzystnych zasad wynikających z ustawy, a związanym doniosłością zadań pełnionych przez niego w czasie służby. W świetle powyższych uwag należy mieć na widoku także regulacje konstytucyjne zawarte w art. 64 i art. 23. Poprzestanie na jedynie językowej wykładni przepisu art. 15c ust. 3 ustawy pozostawałoby w kolizji z art. 64 Konstytucji, ponieważ pomimo nabycia emerytury na podstawie służby w policji, a nie z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa prowadzi do istotnego, nieuzasadnionego celem ustawy obniżenia świadczenia emerytalnego. W istocie stanowi to arbitralne i nieuzasadnione odjęcie przysługującego wnioskodawcy dotychczas z mocy ustawy uprawnienia majątkowego. Wykładnia art. 15c ust. 3, zgodnie z którą każdy nawet bardzo krótki okres służby na rzecz totalitarnego państwa, nie wpływający przy tym na spełnienie przez funkcjonariusza przesłanki wskazanej w art. 15c ust. 1 pkt 2 ustawy prowadzi do obniżenia mu świadczenia emerytalnego w sposób określony w przepisie nie ma żadnego uzasadnienia ani w celu ustawy ani też w preferowanych wartościach sprawiedliwości społecznej. Sąd I instancji trafnie podniósł, że stanowiłoby to nieuzasadnione naruszenie słusznie nabytego przez wnioskodawcę prawa za okresy niestanowiące służby na rzecz totalitarnego państwa. W świetle przywoływanych przez projektodawcę w uzasadnieniu projektu zasad sprawiedliwości społecznej nie ma żadnych racji do pozbawiania funkcjonariusza policji świadczenia emerytalnego w wysokości przysługującej mu z tytułu służby w policji. Zasadne jest jedynie - zgodnie z ustawą - obniżenie mu podstawy wymiaru do 0% za okresy służby na rzecz totalitarnego państwa, co w niniejszym stanie faktycznym miało miejsce. Zastosowanie mechanizmu wskazanego w art. 15c ust. 3 w stosunku do takiego funkcjonariusza stanowiłoby w istocie rodzaj nieproporcjonalnej sankcji za to, że podjął się służby na rzecz totalitarnego państwa. Uznając, że w stosunku do wnioskodawcy doszło do przyjęcia 0% podstawy wymiaru za okresy pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa pojawia się także kwesta uzgodnienia treści art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej z konstytucyjną zasadą równości. Nie sposób bowiem wskazać

istotnej różnicy w aspekcie spełnienia przesłanek do nabycia emerytury w wysokości określonej w art. 15 ust. 1 między funkcjonariuszami, z których każdy posiada co najmniej 15-letni okres służby w Policji pełnionej w tożsamych warunkach, w narażeniu na utratę życia i zdrowia. Nie widać tu przesłanek do zróżnicowania ich sytuacji majątkowej. Pełnienie służby na rzecz ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego stanowi dla wszystkich funkcjonariuszy realizację ich „świadczenia” za które mają prawo spodziewać się ustalonego według tych samych zasad zaopatrzenia emerytalnego. W świetle powyższych zasad konstytucyjnych i przy uwzględnieniu metod wykładni systemowej, celowościowej i aksjologicznej należy dokonać takiej wykładni art. 15c ust. 3 ustawy, zgodnie z którą przepis ten nie ma zastosowania do funkcjonariusza, który nie nabył emerytury z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, a okres tej służby jest jedynie okresem dodatkowym nie wpływającym na nabycie prawa do świadczenia. W niniejszym stanie faktycznym oznacza to, że podstawa wymiaru emerytury zmarłego F. Ł. wynosi 66,08% i brak jest podstaw do ograniczania wysokości tej emerytury do kwoty przeciętnej emerytury. Skoro celem ustawy jest ograniczenie przywilejów emerytalnych i rentowych, tak aby na wysokość tych świadczeń nie wpływał (co do zasady) okres służby na rzecz totalitarnego państwa, to brak jest jakichkolwiek racji do ograniczania renty rodzinnej do kwoty przeciętnej renty rodzinnej. Cel ten został zrealizowany przez przyjęcie wskaźnika zero % za każdy rok służby F. Ł. na rzecz totalitarnego państwa tj. od dnia 1 sierpnia 1944 r. do dnia 14 grudnia 1954 r. Zastosowanie w niniejszym stanie faktycznym art. 24a ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej niweczyłoby w istocie ustawowe uprawnienie skarżącej do ustalenia wysokości renty rodzinnej w oparciu o wysokość świadczenia zmarłego męża nabytego z tytułu służby w MO, a nie z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa. Wykładnia celowościowa i systemowa sprzeciwia się w związku z tym zastosowaniu w/w przepisu do sytuacji, w której podstawą ustalenia renty rodzinnej jest emerytura, której wysokość została ustalona z tytułu pełnienia służby na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego.

Według Sądu drugiej instancji zarzut pominięcia przez Sąd wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 czerwca 2021 r., P 10/20, nie jest trafny. Przedmiotowa sprawa nie dotyczy bowiem policyjnej renty inwalidzkiej, lecz renty rodzinnej. Zmarły

F. Ł. miał ustalone prawo do emerytury policyjnej i to właśnie świadczenie, a nie renta inwalidzka było podstawą ustalenia B. Ł. wysokości policyjnej renty rodzinnej.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego organ rentowy zaskarżył skargą kasacyjną. W skardze – opartej na pierwszej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) – zarzucono naruszenie następujących przepisów prawa materialnego:

1) art. 24a ust. 2 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej przez ich niezastosowanie i uznanie, że przepisów tych nie należy stosować wobec świadczeniobiorcy w sytuacji, gdy Sąd uznał, że zmarły członek rodziny ubezpieczonej pełnił służbę na rzecz państwa totalitarnego w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej;

2) art. 8 ust. 2, art. 178 ust. 1 oraz art. 188 Konstytucji RP przez ich błędną wykładnię i odmowę uznania mocy obowiązującej ustawie zaopatrzeniowej w zakresie regulacji art. 24a ust. 2 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, co przejawia się w dokonaniu przez Sąd Apelacyjny abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności regulacji ustawy zaopatrzeniowej w oderwaniu od realiów niniejszej sprawy;

3) art. 2 w zw. z art. 64 ust. 1-3 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 24a ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej przez ich błędną wykładnię i przyjęcie przez Sąd, iż w skutek ponownego przeliczenia świadczenia zmarłego członka rodziny odwołującej się dokonanego na podstawie przepisów tzw. „ustawy dezubekizacyjnej” z 2016 r. oraz art. 24a ust. 2 w/w ustawy, doszło do naruszenia słusznie nabytych praw za okres służby nie będący okresem służby na rzecz totalitarnego państwa, prawa własności, zasady równości, podczas, gdy przepisy „ustawy dezubekizacyjnej” nie pozbawiły odwołującej świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego, a jego wysokość została jedynie ograniczona do wysokości przeciętnego świadczenia z systemu powszechnego, w związku z tym nieprawidłowe jest również przyjęcie przez Sąd, iż świadczenie odwołującej uległo obniżeniu co doprowadziło do naruszenia zasady słusznie nabytego prawa;

4) art. 12 w zw. z art. 15 ustawy zaopatrzeniowej przez ich zastosowanie i nie zastosowanie art. 24a ust. 2 w sytuacji gdy z prawidłowych ustaleń Sądu Apelacyjnego w Lublinie wynika, iż zmarły członek rodziny ubezpieczonej nie nabył prawa do świadczeń w oparciu o przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym z 1994 r., a tylko w oparciu o przepisy obowiązujące w 1971 r., a tym samym w okresie

kiedy nie obowiązywała Konstytucja Rzeczypospolitej z 1997 r. oraz ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym z 1994 r.

Skarżący wniósł o: - uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy w całości do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji i pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego; ewentualnie o: - uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie wyroku pierwszej instancji w części tj. w pkt I tego wyroku oraz pkt III tego wyroku i przekazanie sprawy w tej części Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; alternatywnie jeżeli Sąd Najwyższy uzna, że zaistniały ku temu przesłanki skarżący wniósł o: uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy tj. zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania B. Ł. od decyzji Dyrektora ZER z dnia 10 sierpnia 2017 r. oraz o: - zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu kosztów postępowania w postępowaniu II instancji oraz w postępowaniu kasacyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego - w wysokości podwójnej stawki minimalnej (z uwagi na § 15 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych) - według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona. Dotyczy ona obniżenia policyjnej renty rodzinnej po zmarłym w 2006 r. funkcjonariuszu. Wnioskodawczyni urodziła się 15 października 1930 r., więc obecnie ma 94 lata. Oprócz renty rodzinnej po mężu otrzymuje dodatek pielęgnacyjny, który jest przyznawany osobom całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo po ukończeniu 75 lat.

W ocenie Sądu Najwyższego okoliczności te powinny być wzięte pod uwagę przy ocenie zarzutów skargi kasacyjnej.

W orzecznictwie, w sprawach, w których postępowanie zostało zainicjowane odwołaniem wniesionym od decyzji organu rentowego obniżających świadczenia emerytalne na podstawie przepisów ustawy zaopatrzeniowej po jej zmianie dokonanej ustawą nowelizującą z dnia 16 grudnia 2016 r., wypracowano już następujące stanowisko w przedmiocie wykładni i stosowania tych przepisów

zarówno co do kwalifikacji służby jako służby w organach totalitarnego państwa, jak i co do zawartych w tej ustawie mechanizmów korygujących wysokość emerytur i rent. Po pierwsze, stwierdzenie pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy - tak Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20, OSNP 2021 nr 3, poz. 28). Po drugie, przy dokonywaniu oceny prawnej służby z perspektywy art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy bierze się pod uwagę przede wszystkim formację, w której była pełniona służba, a także zajmowane stanowisko czy stopień służbowy oraz przebieg służby. W ujęciu „instytucjonalnym” sam fakt pełnienia służby w określonej jednostce może bowiem wypełniać kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, mimo braku po stronie odwołującego się indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, OSNP 2023 nr 9, poz. 104 oraz z dnia 30 listopada 2023 r., III USKP 65/23, LEX nr 3635453). Zauważa się bowiem, że „naruszanie podstawowych praw i wolności człowieka” jest wypadkową działań „instytucjonalnych” oraz „indywidualnych”, wyjaśniając, że „totalitaryzm” jako cecha określonego państwa jest wypadkową indywidualnych działań łamiących podstawowe prawa i wolności, ale również realizuje się w „kooperatywnych działaniach” ludzi skupionych w instytucjach, których zadaniem jest ograniczanie praw i wolności obywateli. W trakcie dokonywanej na podstawie art. 13b ust. 1 w związku z art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy kwalifikacji służby nie jest więc wystarczające podkreślenie, że odwołujący się osobiście nikomu nie szkodził i nie prowadził sam działalności operacyjnej. Ustalenie to należy skonfrontować ze spojrzeniem „instytucjonalnym”, a więc z tym, czym zajmowała się dana jednostka. Taki sam pogląd został wyrażony w wyrokach Sądu

Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 (OSNP 2023 nr 11, poz. 26) i z dnia 17 maja 2023 r., I USKP 63/22 (LEX nr 3563400). Wyjaśniono w nich też, że określenie formacji/instytucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może prima facie potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. Nawet brak po stronie odwołującego się indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, samoistnie nie wyklucza zatem takiej kwalifikacji. Skoro art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach wymienionych w tym przepisie, to istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby potwierdzającej służbę w tych jednostkach), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Domniemanie to może być obalone w procesie cywilnym. Nie jest jednak tak, że to na organie rentowym ciąży obowiązek udowodnienia (art. 6 k.c. w związku z art. 232 zdanie pierwsze k.p.c., że dany funkcjonariusz uczestniczył w łamaniu praw człowieka i obywatela. W sytuacji, gdy potwierdzona zostaje służba w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy z o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ciężar dowodu przechodzi na ubezpieczonego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 maja 2023 r., II USKP 40/23, LEX nr 3568174; z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22, OSNP 2023 nr 11, poz. 126). Po trzecie, prawodawca wprowadził do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy dwa mechanizmy korygujące wysokość emerytur funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa. Pierwszy z nich „zeruje” tak zwane kwalifikowane lata służby. Drugi obniża zaś wysokość świadczenia do przeciętnej emerytury przysługującej w powszechnym systemie ubezpieczenia. Zdaniem Sądu Najwyższego, sąd ma przy tym prawo do zweryfikowania zgodności z Konstytucją RP rozwiązań zawartych w art. 15c ust. 1 pkt 1 i art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy wobec wieloletniej, autodestruktywnej bezczynności

Trybunału Konstytucyjnego w sprawach o dokonanie kontroli konstytucyjności art. 13b i art. 15c tej ustawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 czerwca 2022 r., III USKP 145/21, LEX nr 3353118 i z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, OSNP 2023 nr 9, poz. 104).

W odniesieniu do pierwszego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy przyjął jednak, że „wyzerowanie lat służby” (art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy) jest środkiem proporcjonalnym w stosunku do funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. W sprawie II USKP 120/22 wyjaśniono też, że co prawda jest to rozwiązanie „nieefektywne funkcjonalnie”, jednak nie pozostaje w sprzeczności z przepisami Konstytucji RP. Zgodnie z zamysłem „wyzerowania” lat służby, każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa traktowany jest jako nieistniejący, czyli nie ma żadnego wpływu na wysokość świadczenia. Sprawia to, że im więcej takich „pustych” lat, tym wysokość świadczenia szybciej zbliża się do wysokości najniższej emerytury - gwarantowanej przez art. 18 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. W przeciwieństwie do rozwiązania przyjętego w art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, „wyzerowanie lat służby” godzi w funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Dotkliwość tego rozwiązania jest proporcjonalna - w niewielkim stopniu dotyka takie osoby, które tylko kilka lat służyły w PRL. W rezultacie, rozwiązanie to - przez swoją proporcjonalność - wpisuje się w cel promowany przez ustawodawcę. Skutecznie obniża emerytury „osób służących na rzecz totalitarnego państwa”. W pewnym sensie dostrzegalna jest również adekwatność tego rozwiązania względem przyświecającego ustawodawcy zamysłu. Wzorzec wpisany w art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej skutecznie zrównuje emerytury policyjne do, lub nawet poniżej, wysokości świadczeń pobieranych przez obywateli prześladowanych przed 1990 r. Analogiczne do art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej rozwiązanie (obniżające przelicznik służby z 2,6% do 0,7% podstawy wymiaru) zostało już wcześniej wprowadzone do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (art. 15b). Trybunał Konstytucyjny uznał je zaś za zgodne z Konstytucją RP (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 24 lutego 2010 r., K 6/09, OTK-A 2010 Nr 2, poz. 15 i z dnia 11 stycznia 2012 r., K 36/09, OTK-

A 2012 Nr 1, poz. 3). Dlatego, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w powołanym wcześniej wyroku w sprawie II USKP 40/23, krytyczna ocena art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy nie prowadzi do uznania niezgodności tego przepisu z Konstytucją RP, ponieważ nie ma możliwości jednoznacznego zakwalifikowania tego przepisu jako pozostającego w opozycji do wzorców wynikających z Konstytucji RP, zwłaszcza zaś jej art. 2. Natomiast w odniesieniu do drugiego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy w wyroku II USKP 120/22 przyjął, że art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy zawiera mechanizm swoistej „gilotyny” obniżającej wysokość świadczeń tych funkcjonariuszy, którzy pomyślnie przeszli weryfikację w 1990 r. i w kolejnych latach służyli wolnej Polsce. Obniżenie świadczenia do pułapu przeciętnej emerytury (art. 15c ust. 3), gdy wysokość „ponad” ten wskaźnik została wypracowana po 1990 r.: a) w sposób oczywisty narusza art. 32 ust. 1, ust. 2 Konstytucji RP; b) godzi w art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP; c) narusza prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP; d) narusza art. 2 Konstytucji RP. Przemawia to za odmową zastosowania art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

Taka ocena prawna nie dotyczy jednak funkcjonariusza objętego skargą kasacyjną, gdyż zakończył on służbę w 1971 r.

Odnośnie do policyjnych rent rodzinnych po funkcjonariuszach Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 marca 2024 r., II USKP 98/236, Legalis, a także w wyrokach z dnia 9 czerwca 2022 r., III USKP 145/21, OSNP 2022 nr 11, poz. 113 oraz z dnia 30 listopada 2023 r., III USKP 65/23, LEX nr 3635453), poddał ocenie regulację art. 24a ustawy zaopatrzeniowej w aspekcie jej zgodności zwłaszcza z wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, ochrony praw nabytych oraz sprawiedliwości społecznej, a także z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP ustanawiającego prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa. Sąd Najwyższy odwołał się przy tym do poglądów prawnych wyrażonych w bogatym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego oraz do poglądów doktryny, konkludując, że w określonych sytuacjach ograniczenie zasady ochrony praw nabytych, która odnosi się także do praw emerytalnych/rentowych oraz

do określonej wysokości/wartości realnej przyznanego już świadczenia, jest dopuszczalne, przy czym, aby ocenić, czy jest to uzasadnione w konkretnej sytuacji, należy rozważyć: 1) czy podstawą wprowadzonych ograniczeń są inne normy, zasady lub wartości konstytucyjne, 2) czy nie istnieje możliwość realizacji danej normy, zasady lub wartości konstytucyjnej bez naruszenia praw nabytych, 3) czy wartościom konstytucyjnym, dla realizacji których prawodawca ogranicza prawa nabyte, można w danej, konkretnej sytuacji przyznać pierwszeństwo przed wartościami znajdującymi się u podstaw zasady ochrony praw nabytych, a także 4) czy prawodawca podjął niezbędne działania mające na celu zapewnienie jednostce warunków do przystosowania się do nowej regulacji.

Sąd Najwyższy podkreślił w związku z tym, że o ile pierwsza „ustawa dezubekizacyjna” z dnia 23 stycznia 2009 r., której zgodność z Konstytucją potwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. K 6/09 (OTK ZU nr 2/A/2010, poz. 15), dotyczyła weryfikacji wyłącznie uprawnień emerytalnych byłych funkcjonariuszy przez obniżenie wskaźnika podstawy wymiaru emerytur z 2,6% do 0,7% za każdy rok owej służby, natomiast w ogóle nie objęła swoim zakresem przedmiotowym rent inwalidzkich i rent rodzinnych, o tyle obecnie obowiązująca ustawa, przewidująca zastosowanie wskaźnika 0% za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa dotyczy zarówno emerytur i rent przysługującym byłym funkcjonariuszom, jak i rent rodzinnych przysługujących pozostałym po nich członkom rodzin. Dokonane ustawą nowelizującą z dnia 16 grudnia 2016 r. wyzerowanie wskaźnika podstawy wymiaru świadczenia za lata faktycznego pełnienia służby w wymienionych w art. 13b formacjach nie tyle stanowi zatem instrument wyrównywania uprawnień emerytalno-rentowych funkcjonariuszy i pozostałych świadczeniobiorców systemu ubezpieczeń społecznych, ile w rzeczywistości jest sankcją za udział funkcjonariusza w umacnianiu reżimu komunistycznego. Sąd Najwyższy zauważył jednak w tym kontekście, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału Konstytucyjnego, ochronie konstytucyjnej podlegają tylko prawa nabyte „słusznie”, co wyklucza stosowanie analizowanej zasady nie tylko w wypadku praw nabytych *contra legem* czy *praeter legem*, lecz także uzyskanych z naruszeniem zasady sprawiedliwości społecznej albo w sposób niedopuszczalny w demokratycznym państwie prawnym (por. wyroki Trybunału

Konstytucyjnego: z dnia 25 listopada 2010 r., K 27/09, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 109; z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 165; z dnia 14 lipca 2003 r., SK 42/01, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 63; z dnia 16 marca 2010 r., K 17/09, OTK ZU nr 3/A/2010, poz. 21 oraz z dnia 19 grudnia 2012 r., K 9/12, OTK ZU nr 11/A/2012, poz. 136). Ustawa nowelizująca z dnia 16 grudnia 2016 r. ingeruje wszakże nie tylko w uprawnienia z systemu zaopatrzeniowego tych funkcjonariuszy, którzy pełnili ze wszelkich miar nagannie ocenianą służbę na rzecz totalitarnego państwa, ale także osób pobierających renty rodzinne po tych funkcjonariuszach. Z tego względu wysuwane są wątpliwości, czy w przypadku członków rodziny zmarłego funkcjonariusza można mówić o niesłusznie nabytych prawach, a w związku z tym, czy taka sama sankcja powinna dotyczyć osób uprawnionych do rent rodzinnych, które przecież same nie pełniły służby na rzecz totalitarnego państwa.

Sąd Apelacyjny w zaskarżonym skargą kasacyjną wyroku nie analizował charakteru prawnego renty rodzinnej. Zdaniem Sądu Najwyższego, kwestia ta jest przedmiotem dyskusji i może stanowić dodatkowy argument na rzecz tezy, zgodnie z którą ingerencję w prawa podmiotowe osób pobierających renty rodzinne po funkcjonariuszach pełniących służbę na rzecz państwa totalitarnego w określonych sytuacjach można oceniać jako naruszającą zasadę proporcjonalności. O ile bowiem odnośnie do funkcjonariusza można rozważać kwestię ewentualnego „niesłusznego nabycia” pobieranych przez niego świadczeń, to nie dotyczy to osób uprawnionych do renty rodzinnej, zwłaszcza w świetle tezy o jej samodzielności prawnej. Należy bowiem zwrócić uwagę na szczególny charakter renty rodzinnej jako świadczenia przysługującego nie funkcjonariuszowi, ale członkom jego rodziny, zatem osobom, które same nie pełniły „służby na rzecz totalitarnego państwa” i które mogły nie mieć żadnego wpływu na podjęte w tej mierze decyzje funkcjonariusza, czy wręcz je kontestować. Członkowie rodzin funkcjonariuszy, wobec przestrzeganej tajemnicy zawodowej, mogą mieć poważne trudności w udowodnieniu, że nie była ta służba na rzecz totalitarnego państwa; szczególnie, gdy z uwagi na długi upływ czasu nie żyją już świadkowie tej pracy. Natomiast, gdyby odrzucić koncepcję samodzielnego charakteru renty rodzinnej i postrzegać ją jako świadczenie pochodne wobec świadczeń emerytalno-rentowych zmarłego funkcjonariusza, trzeba mieć na uwadze, że to owi funkcjonariusze, a nie członkowie ich rodzin uprawnieni do renty rodzinnej,

pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa. Beneficjentami tego świadczenia są zatem osoby, którym nie można postawić zarzutu „niesłusznego nabycia” prawa do renty rodzinnej w określonej wysokości z uwagi na pełnienie „służby na rzecz totalitarnego państwa”. W dodatku mechanizm obniżania świadczeń z ustawy nowelizującej z dnia 16 grudnia 2016 r. - w przeciwieństwie do zastosowanego w poprzedniej ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. - posługuje się wskaźnikiem wysokości podstawy wymiaru świadczenia (0%) niemającym żadnego odpowiednika w powszechnym systemie ubezpieczeń społecznych. Mechanizm ten ma więc charakter odwetowy i należy postrzegać go jako rodzaj sankcji za udział funkcjonariusza w umacnianiu reżimu komunistycznego. W przypadku rent rodzinnych jego zastosowanie nastąpiło jednak w odniesieniu do członków rodziny zmarłego funkcjonariusza, którzy sami nie dopuszczali się nagannych czynów w ramach służby na rzecz totalitarnego państwa. Obniżenie przysługujących im rent rodzinnych jest zatem swego rodzaju odpowiedzialnością za cudze czyny, a nie tylko deklarowaną przez ustawodawcę próbą przywrócenia równowagi w dostępie do świadczeń z zabezpieczenia emerytalno-rentowego funkcjonariuszy i z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, zachwianej wskutek istnienia w poprzednim ustroju przepisów faworyzujących funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa.

Należy wskazać, że formuła o prawach „nabytych niegodziwie” zakłada, iż ktoś takie prawa określonej grupie społecznej nadał w sposób „niegodziwy”. Tymczasem renty rodzinne po zmarłych funkcjonariuszach PRL z reguły nie zostały „nadane” uprawnionym na mocy decyzji ustawodawczych i administracyjnych organów komunistycznego państwa. Świadczenia te są obecnie wypłacane tym osobom na mocy decyzji organów rentowych wydanych już w realiach prawnych III RP na podstawie przepisów prawa uchwalonych przez demokratycznie wybranego ustawodawcę. Sytuacja prawna uprawnionych do rent rodzinnych po byłych funkcjonariuszach instytucji i formacji PRL została bowiem określona właśnie przez ustawę zaopatrzeniową uchwaloną w 1994 r. oraz kolejne jej nowelizacje, a więc przez przepisy przyjęte już w demokratycznej Polsce.

Sąd Najwyższy w wyroku I USKP 108/23 podkreślił również kwestię temporalną związaną z upływem czasu między zakończeniem służby przez

funkcjonariusza i nabyciem przez niego uprawnień emerytalnych, transformacją ustrojową oraz przyznaniem wdowie prawa do renty rodzinnej, a następnie obniżeniem świadczenia w trybie ustawy nowelizującej z dnia 16 grudnia 2016 r. W tym zakresie podkreślił, że, upływ czasu ma ogromne znaczenie w europejskiej kulturze w zakresie prawa karnego (przedawnienie ścigania, przedawnienie wykonania kary, zatarcie skazania), prawa publicznego, w zakresie ochrony bezpieczeństwa obrotu prawnego (instytucja przedawnień, czy zasiedzenia), ochrony nabytych praw majątkowych (w tym praw do należnych emerytur). Stąd z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) wynika konieczność uwzględniania czynnika czasu przy tworzeniu nowych rozwiązań prawnych. Manipulowanie czasem nie może bowiem prowadzić do obniżenia standardów ochrony określonych praw podmiotowych. Przy ograniczaniu posiadanych praw podmiotowych nie należy operować wielkościami przeciętnymi. Każde prawo podmiotowe ze swej istoty ma charakter indywidualny a nie zbiorowy.

Tymczasem ingerencja ustawodawcy w prawo własności (a takim niewątpliwie jest prawo do renty rodzinnej z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy) nastąpiła wiele lat po zakończeniu przez zmarłego funkcjonariusza służby na rzecz totalitarnego państwa. Samo prawo do renty rodzinnej powstało zaś według aktualnych w dacie jego nabycia przepisów normujących system zaopatrzenia emerytalnego. Uprawnieni do rent rodzinnych mogli zatem zakładać, że prawo to im rzeczywiście przysługuje. Tym bardziej, że zarówno ustawa zaopatrzeniowa z 1994 r., jak i pierwsza „ustawa dezubekizacyjna” z dnia 23 stycznia 2009 r. nie ograniczały owych uprawnień z uwagi na służbę funkcjonariusza na rzecz totalitarnego państwa. Wyrażane były argumenty, że ustawodawca w 2009 r. ograniczył weryfikację świadczeń mundurowych do emerytur, pomijając renty inwalidzkie i rodzinne i nie miało to charakteru przypadkowego. Było podyktowane względami humanitarnymi, tzn. szczególną sytuacją osób niezdolnych do służby z przyczyn losowych oraz osób, które tylko pośrednio i nie zawsze w sposób w pełni świadomy korzystały z przywilejów dostępnych służbom mundurowym. Osoby uprawnione do tychże świadczeń miały prawo uznać ustawę z 2009 r. za potwierdzenie milczącej obietnicy z 1994 r., że nabyte przez nich prawa będą - w drodze wyjątku - honorowane przez demokratyczne państwo. Mogły one racjonalnie

oczekiwać, że ustawodawca w tej ustawie dokonał wreszcie (po prawie 20 latach od zmiany ustroju) ostatecznego rozliczenia przywilejów emerytalnych i rentowych niesłusznie nabytych przed 1989 r. Nic w treści tego aktu ani w jego uzasadnieniu nie zapowiadało przecież, że przyjęte w nim rozwiązania mogą być w przyszłości zmienione (a w szczególności - rozszerzone na renty rodzinne) ani że jest to jedynie pierwszy etap (niejako „testowy”) weryfikacji świadczeń (chyba że za taki zwiastun uznać umiarkowany charakter zastosowanych wówczas mechanizmów).

Zdaniem Sądu Najwyższego rozpoznającego obecną skargę kasacyjną, w przypadku beneficjentów policyjnych rent rodzinnych, którzy z uwagi na zaawansowany wiek lub całkowitą niezdolność do pracy, połączoną z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, nie mieli możliwości po obniżeniu świadczeń rentowych, podjęcia działalności zarobkowej i dostosowania się do zmienionej sytuacji prawnej, kwestionowane unormowanie narusza zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa w sferze zabezpieczenia społecznego (tj. art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji RP). W takiej sytuacji obniżenie wysokości renty rodzinnej na podstawie art. 24a ustawy zaopatrzeniowej powinno być ocenione jako ingerencja w nabyte prawo własności, jakim jest prawo do świadczenia z zaopatrzenia emerytalno-rentowego (art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP), oraz że została ona dokonana z naruszeniem zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i zasady demokratycznego państwa prawa, urzeczywistniającego zasady ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, ochrony praw nabytych oraz sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP).

Nie były więc uzasadnione zarzuty skargi kasacyjnej naruszenia art. 8 ust. 2, art. 178 ust. 1 oraz art. 188 Konstytucji RP przez ich błędną wykładnię i odmowę uznania mocy obowiązującej ustawie zaopatrzeniowej w zakresie regulacji art. 24a ust. 2 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, jak również naruszenia art. 2 w zw. z art. 64 ust. 1-3 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 24a ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej.

Odnosząc te konstatacje do okoliczności faktycznych sprawy, w której została wniesiona rozpoznawana skarga kasacyjna, stwierdzić należy, że wnioskodawczyni mająca obecnie 94 lata, od 2006 r. korzystająca z renty rodzinnej po mężu, nie miała

możliwości ani w sposób skuteczny kontestować ustalenia pełnienia przez pewien okres służby jej męża na rzecz totalitarnego państwa, ani tym bardziej nie mogła w jakikolwiek sposób zareagować z uwagi na swój wiek na znaczne obniżenie jej renty rodzinnej w 2017 r. Mimo odmiennej argumentacji w sposób prawidłowy Sąd drugiej instancji oddalił apelację Dyrektora ZER, uznając że renta rodzinna została w Sądzie Okręgowym prawidłowo skorygowana na kwotę 2.778 zł.

Mimo więc, że argumentacja Sądu Apelacyjnego nie była precyzyjna, na co wskazał organ rentowy w czwartym zarzucie skargi kasacyjnej, nie można było uwzględnić zarzutów skargi kasacyjnej naruszenia art. 24a ust. 2 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, gdyż argumentacja organu rentowego pomijała wynikającą z Konstytucji RP gwarancję ochrony praw nabytych oraz konstytucyjne zasady: zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz proporcjonalności.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy na podstawie odstavie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

[SOP]

[a.ł.]